

Макс Брукс

Z-ТА СВЕТОВНА ВОЙНА

РАЗКАЗИ НА ОЧЕВИДЦИ ЗА ВОЙНАТА СЪС ЗОМБИТАТА

Преводът е направен по изданието:

Max Brooks

WORLD WAR Z

AN ORAL HISTORY OF THE ZOMBIE WAR

First published in 2006 by Gerald Duckworth & Co. Ltd.

Copyright © 2006 by Max Brooks

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на „Изток-Запад“.

© Адриан Лазаровски, превод, 2012

© Издателство „Изток-Запад“, 2012

ISBN 978-619-152-020-6

МАКС БРУКС

-та свѣтовна война

Разкази на очевидци за Войната със зомбитата

Превод от английски
Адриан Лазаровски

BER
SAN
2012

Съдържание

Въведение • 7

Заплахата • 10

Отговорността • 62

Голямата паника • 87

Преломен момент • 134

Отечествен фронт „САЩ“ • 173

Около света и по-високо • 233

Тотална война • 330

Сбогувания • 401

Благодарности • 418

*Тази книга е за Хенри Майкъл Брукс¹,
заради когото ми се иска да променя света.*

¹ Синът на автора – Б.пр.

Въведение

Наричат я по различен начин – „Кризата“, „Тъмните години“, „Мрачното време“, „Бродещата чума“... а напоследък взеха да ѝ залепят по-съвременни и тежкарски етикети като „Z-та световна война“, „Световна война Z“ или „Първата война Z“. Лично аз никак не харесвам последното определение, защото предполага неизбежното избухване на „Втората война Z“. За мен случилото се винаги ще си остане „Войната със зомбитата“ и макар мнозина да оспорват научната прецизност на термина „зомби“, трудно ще намерят по-известно и широко възприето название на съществата, които едва не заличиха цялото човечество. Думата „зомби“ крие в себе си опустошителна сила, нямаща равна на себе си по отношение на лекотата, с която възкресява цяла галерия от спомени и емоции. Именно тези спомени и емоции са предмет на настоящата книга.

Тази хроника на най-големия конфликт в човешката история всъщност гължи появата си на един несравнимо по-маловажен, изцяло личностен сблъсък между мен и председателката на Комисията към ООН по изготвяне на следвоенния доклад. Първоначалната ми работа за Комисията може да се опише като абсолютно безкористна. Всичките ми пътни разноски, правомощията за достъп в охраняемите зони, арсеналът ми от преводачи (и електронни, и такива от плът и кръв), както и малкият ми, но почти безценен диктофон с гласово активиране (най-големият подарък, за който всеки, чиито пръсти не танцуват професионално по клавиатурата, може да си мечтае) – всичко това свидетелстваше за голямото значение и ползата от работата ми за осъществяването на проекта. Ето защо бях просто потресен, когато разбрах, че едва ли не половината от осигурените от мен материали не са намерили място в окончателния текст на доклада.

– Това е прекалено лично – заяви председателката по време на един от многото ни оживени спорове. – Твърде много мнения,

твърде много чувства. Целта на доклада е друга. На нас ни трябват точни факти и цифри, незамъглени от човешкия фактор.

Естествено, тя беше права. Официалният доклад представляваше сбор от студени, сурови данни; обективен „след-военен отчет“, който да позволи на бъдещите поколения да изучат събитията от това апокалиптично десетилетие, без да се влияят от „човешкия фактор“. Но не е ли именно човешкият фактор онази нишка, която ни свързва най-силно с нашето минало? От какво ще се трогнат повече идните поколения – от сухата хронология и скучната статистика, или от автентичните спомени на хора от плът и кръв, които почти по нищо не се различават от самите тях? Нима с изключването на човешкия фактор не рискуваме да се дистанцираме от историята, която не е изключено – боже опази! – някой ден да се повтори? И, в края на краищата, нима човешкият фактор не е единствената съществена разлика между нас и враговете, които сега наричаме „живите мъртъвци“? Зададох тези въпроси – предполагам не твърде професионално – на своята „шефка“, завършвайки с емоционалния изблик: „Не можем просто ей така да изхвърлим всички тези истории на боклука!“ Ала ето как ми отговори тя:

– Няма да ги изхвърлим. Напиши книга. Все още разполагаш с всички записи и имаш пълното право да ги използваш. Кой би ти забранил да възкресиш събраните лично от теб истории на страниците на собствената си (нецензурният епитет е изтрит) книга?

Без съмнение някои от по-критично настроените ще бъдат възмутени от идеята да се напише историческа книга с разкази на очевидци толкова скоро след завършека на световния конфликт. Все пак са минали само дванайсет години от обявяването на „Деня на американската победа“ в континенталната част на Съединените щати и само десет – от освобождаването на последната световна сила Китай. И като се има предвид, че повечето хора смятат „Деня на китайската победа“ за датата, сложила официално край на войната, как може да се говори за реална ретроспекция? Неслучайно един от колегите ми в ООН казва: „В момента живеем в мир, чиято продължителност все още не е надвишила тази на войната“... Това са достойни, напълно обосно-

вани аргументи, които не може да се пренебрегнат. За представителите на поколението, което изнесе на плещите си борбата и страданията, донесли ни това десетилетие на мир, времето е колкото съюзник, толкова и враг. Да, идните години със сигурност ще ни предоставят възможност да хвърлим поглед към отминалите събития, прибавяйки мъдрост към впечатленията ни; мъдрост, озарена от светлината на един далеч по-зрял и обективен следвоенен свят. Същевременно обаче голяма част от спомените за случилото се ще избледнеят и ще се изгубят, защото са заточени в тела и души, твърде изтерзани и немощни, за да вкусят от плодовете на победата. Не е тайна, че средната продължителност на живота в съвременния свят е доста по-ниска от предвоенната. Недохранването, замърсяването на околната среда, разпространението на редица болести, считани за изкоренени в миналото (дори в САЩ, където възраждането на икономиката и общественото здравеопазване е неоспорим факт)... Всичко това свидетелства, че просто не ни достигат необходимите ресурси, за да унищожим напълно последствията от физическите и психологическите загуби. Именно заради този враг – Времето – аз реших да се откажа от блазещите удобства на ретроспекцията и да публикувам разказите на оцелелите. А току-виж след няколко десетилетия някой се нагърбил с мисията да запише спомените на вече доста по-възрастните, доста по-мъдри очевидци. И нищо чудно сред тези хора да съм и аз.

Въпреки че тази книга е преди всичко колекция от възпоминания, в нея присъстват и множество технически, социални, икономически и други подробности, фигуриращи в оригиналния доклад на Комисията, понеже имат отношение към историите на хората, чиито гласове звучат от тези страници. Възшност книгата е тяхна, а не моя, поради което и се опитах да направя присъствието си в нея възможно най-незабележимо и ненаатрапчиво. Включих своите въпроси в нея поради една-единствена причина – защото могат да възникнат и у читателите. Постарах се да се въздържа от категорични оценки и коментари от всякакъв вид, и ако в книгата въпреки всичко има човешки фактор, който заслужава да бъде отстранен, нека това да съм аз.

Заплахата

Голям Чунцин, Обединена китайска федерация

(В годините преди войната този регион можеше да се похвали с население, надхвърлящо трийсет и пет милиона. Сега жителите му са едва петдесет хиляди. Средствата от фондовете, предназначени за възстановяване, рядко достигат до тази част на страната, понеже правителството предпочита да се занимава с доста по-гъсто населените крайбрежни региони. Тук няма централно електрозахранване, нито течаща вода, като се изключи река Янгзъ. Улиците обаче са изчистени от отломките и местният „съвет по безопасност“ е взел необходимите мерки за предотвратяването на следвоенните бунтове и размирици. Председател на този съвет е Гуан Дзиншу – доктор по медицина, който (въпреки преклонната си възраст и бойните си рани) и досега продължава редовно да прави посещения по домовете на своите пациенти. Ето какво ми разказа той.)

Първото проявление на заразата, на което станах свидетел, се случи в отдалечено селце, нямащо официално наименование. Жителите му го наричаха „Нов Дачан“, но по-скоро от носталгия, а не заради нещо друго. Предишният им дом – „Стар Дачан“ – е бил основан още в епохата на Трите царства¹ и се говореше, че стопанствата, къщите и дори гърветата там са вековни. Щом построили язовира „Трите пролома“ и нивото на водата във водохранилището започнало да се повишава, голяма част

¹ Периодът на Трите царства обхваща времето между 220 и 280 г. и е описан в историческия роман „Троецарствие“ от Луо Гуанджун (1330–1400) – Б.пр.

от постройките в Дачан били разглобени, тухличка по тухличка, и издигнати наново на по-висок участък. Ала този Нов Дачан вече не бил град, а „национален исторически музей“. Каква ужасна ирония за горките селяни – градът им да е спасен, но да могат да го посещават само като туристи. Предполагам, че навярно поради тази причина някои от тях са решили неофициално да назоват новото си поселище Нов Дачан – за да съхранят връзката с миналото, пък макар и само по този начин. Лично аз не знаех за съществуването на този втори „Нов Дачан“, така че можете да си представите объркването ми, когато ми позвъниха оттам.

В болницата беше тихо; нощта бе спокойна, въпреки нарастващия в последно време брой на катастрофите по вина на пияни шофьори. Мотоциклетите ставаха все по-популярни сред младежта. Често подхвърляхме, че „Харли Дейвидсън“ е успял да загуби повече млади китайци, отколкото всички американци във войната в Корея. Ето защо се радвах толкова на тихото си нощно дежурство. Бях уморен, болеше ме гърбът и краката ми бяха оттекли. Тъкмо се бях запътил да изпуша една цигара и да се полюбувам на изгрева, когато чух някой да ме вика по име. Тази нощ в регистратурата имаше нова служителка, която не се оправяше много-много с диалектите. Жената не бе успяла да разбере дали става въпрос за инцидент, или за някакво заболяване. Без съмнение обаче се касаело за спешен случай, така че бихме ли могли да изпратим помощ?

Какво можех да ѝ кажа? По-младите лекари, които възприемаха медицината единствено като удобен начин да попълнят банковите си сметки, определено нямаше да се втурнат да помагат на някакъв си „юн-мин“¹ просто ей така. Но аз може би продължавам да си бъда стар революционер по душа. „Нашият дълг е да бъдем отговорни пред народа.“² Тези думи все още означават нещо за мен... и аз честичко си припомнях това, докато моят „Диър“³ подскачаше и се тресеше по черните пътища, които правител-

¹ Селянин (кит.) – Б.пр.

² Откъс от „Цитати от председателя Мао Дзъдун“, първоначално публикуван в документа „Обстановката и нашият курс след победата във войната срещу японските завоеватели“, 13 август 1945 г. – Б.а.

³ Довоенна марка автомобили, произвеждани в Китайската народна република. – Б.а.

ството отгавна бе обещало да асфалтира, но така и не го направи.

Доста се измъчих, докато открия селцето. Официално то не съществуваше и поради тази причина не фигурираше на нито една карта. На няколко пъти се изгубвах съвсем и трябваше да питам за посоката местните, а те всеки път ме отправяха към града-музей. Ето защо бях в ужасно настроение, когато най-накрая успях да се добера до купчината къщички, кацнали на билото на неголям хълм. *Дано поводът за повикването ми наистина да е сериозен!* – казах си аз. Ала щом зърнах лицата на болните, тутакси съжалих за спонтанното си желание.

Бяха седмина – всичките лежаха, изнемощели и в полусъвст. Жителите на селцето ги бяха пренесли в новата си зала за общински събрания. Стените и подът бяха от гол цимент, а въздухът беше студен и влажен. *Естествено, че ще са болни* – мина ми през ума. Попитах селяните кой се е грижел за пострадалите. Никои, отвърнаха ми те, понеже не било „безопасно“. Забелязах, че вратата се залоства отвън. Явно обитателите на селото се страхуваха от нещо. Стояха приведени, сякаш се бояха някой да не ги удари, и разговаряха шепнешком, а други се държах на разстояние и мърмореха молитви. Селяните сериозно ме ягосаха с това тяхно поведение – но не като личности, разбирате ли, а като представители на нашата велика страна. След векове на чуждоземен гнет, експлоатация и унижения най-сетне си бяхме възвърнали мястото, което ни принадлежеше по право – на един от стожерите на човешката цивилизация. Бяхме станали в най-богатата и най-динамично развиващата се суперсила, пълновластни господари на всичко – от космоса до киберпространството. Това беше разцветът на „Китайския век“, който вече целият свят признаваше, ала ето че мнозина от нас продължаваха да живеят като невежи селяни, робуващи на закостенели суеверия, Все едно са варвари от ранния Яншао¹.

Все още в плен на цивилизационно възмущение, аз коленичих пред първата пациентка. Болната имаше висока температура (четирийсет градуса) и неудържимо се тресеше. Когато се опи-

¹ Неолитна култура, характерна за средното поречие на Хуанхъ от периода между пети и втори в.пр.Хр. – Б.пр.

тах да презледам краиниците ѝ, жената започна да стене приглушено. На дясната ѝ предмишница се виждаше рана от ухапване. Разгледах я по-внимателно и установих, че пострадалата не е била нападната от животно. Съдейки по радиуса на раната и следите от зъбите, очевидно ставаше въпрос за човек, дори по-скоро за дете. Предположих, че именно оттук е плъзнала заразата, ала самата рана беше изненадващо чиста. Отново попитах селяните кой се е грижел за болните и те отново ми казаха: „Никой.“ Не можех да им повярвам. Човешката уста гъмжи от бактерии; в нея има повече микроби, отколкото в някой бездомен поmiar. Ако действително никой не бе промил и дезинфекцирал раната, как така не се беше възпалила?

Презледах и останалите шестима пациенти. Всички имаха почти еднакви симптоми и сходни рани на различни части по тялото. Обърнах се към един мъж, който ми се стори в най-будно състояние, и поисках да узная кой или какво е причинило тези рани. Той ми отвърна, че се случило, докато се опитвали да „го“ усмирят.

– Кого? – попитах.

Открех „нулевия пациент“¹ в другия край на селцето, заключен в изоставена къща. Дванадесетгодишно момче. Ръцете и краката му бяха завързани с полиетиленова опаковъчна лента. В усилията си да се освободи момчето бе изподрало зверски кожата си, ала въпреки това не се виждаха никакви следи от кръв. Кръв не течеше и от другите му рани – нито от големите язви по ръцете и краката му, нито от големия сух кратер, зейнал на мястото на палеца на десния му крак. Хлапето се мятеше като бясно животно и парцалът, с който бяха запушили устата му, едва заглушаваше ръмженето му.

Изпървом жителите на селото не ми даваха да се доближа до момчето. Предупреждаваха ме да не го докосвам, понеже било „прокълнато“. Отскубнах се от тях и си сложих ръкавиците и лекарската маска. Кожата на момчето беше хладна и сива като цимента, върху който лежеше. Не можах да напипам нито сърцебиене, нито пулс. Безумните му очи бяха широко отворени и потънали в орбитите си. Следях всяко мое движение, сякаш имах пред

¹ В медицината: този, от когото започва дадена епидемия или друго заразно заболяване. – Б.пр.

BER
SAN
2012

себе си хищник, а не човешко същество. Докато го преглеждах, хлапето се държеше изключително враждебно, опитваше се да ме сграбчи със завързаните си ръце и да ме ухапе – въпреки кърпата в устата си.

Мяташе се тъй необуздано, че се наложи да потърся помощта на двамата по-ячки селски момци, за да го удържим. Те обаче не помръднаха от мястото си и продължиха да се тълпят разтреперани до вратата като изплашени зайчета. Обясних им, че ако си сложат маска и ръкавици, няма никаква опасност да се заразят. Когато отново поклатиха глави, промених рязко тона си и най-безцеремонно им заповядах да се подчинят, макар и да нямах никакво законно право да се държа така.

Това вече подейства. Единият от мъжете хвана момчето за краката, а другият – за ръцете. Помъчих се да му взема кръв за изследване, ала изтеглих единствено кафеникава гъста течност. Докато издърпвах иглата, хлапето отново започна да буйства.

Този от „санитарите“ ми, който държеше ръцете на момчето, реши за по-сигурно да ги притисне с колене към пода. То обаче неочаквано се изви и аз чух как лявата му ръка изхрущя. Назъбените краища на лъчевата и лакътната кост пронизаха сивата кожа и се подадоха навън. Хлапето не извика – и сякаш дори не го забеляза, – ала нервите на двамата ми помощници не издържаха. Те скочиха и се втурнаха към вратата, изчезвайки в нощта.

В интерес на истината и аз инстинктивно бях отскочил няколко крачки назад. Срам ме е да си го призная, но така се случи. Работех като лекар през целия си съзнателен живот. Бях обучен – и може дори да се каже „отгледан“ – от китайската народно-освободителна армия. Бях изцелил безброй ранени бойци и на няколко пъти се бях озовавал очи в очи срещу смъртта, а ето че сега се бях изплашил (и то не на шега!) от един немоощен хлапак.

Момчето започна да се извива към мен. Вече бе успяло напълно да освободи ръката си. Плътта и мускулите се разкъсваха и раздираха, докато не остана само голото чуканче. Като си помагаше с дясната си ръка, която продължаваше да е завързана за лявата, хлапето запълзя по пода.

Втурнах се навън и залостих вратата след себе си. Опитах се да се успокоя, да сподавя чувството на страх и срам. Въпреки това, когато попитах селяните как точ-

но се е заразило момчето, гласът ми все още трепереше. Не получих никакъв отговор. В същия миг дочух удари по вратата – хлапето блъскаше с юмрук по тънкото дърво. Егва се удържах да не подскоча при тези зловещи звуци.

Молах се местните да не забележат колко съм преbledнял. Нагавайки вик колкото от страх, толкова и от гняв, аз им повторих, че на всяка цена трябва да ми кажат какво се е случило с момчето.

Тогава напред пристъпи една млада жена – може би майката на хлапето. По лицето ѝ се виждаше, че бе плакала в продължение на дни; очите ѝ бяха сухи и червени. Жената ми спогели, че всичко започнало, когато детето отишло заедно с баща си да „ловят луната“ – тоест да се гмуркат в търсене на съкровища сред погводните руини на дъното на язовира „Трите пролома“. Там имало над хиляда и сто изоставени селца, граччета и дори големи селища; винаги можело да се намери нещо ценно. По онова време подобна практика не беше рядкост, въпреки че беше строго забранена от закона. Майката на момчето ми обясни, че не ставало въпрос за кражба, понеже някогашният им дом Стар Дачан също се намирал там; двамата просто искали да спасят част от семейните ценности, останали в къщите след изселването на жителите. Жената започна да се повтаря и се наложи да я прекъсна с обещанието, че няма да кажа нищо на полицията. Това я успокои донякъде и тя ми разказа, че синът ѝ се върнал със сълзи на очи и рана от ухапване на крака. Хлапето не знаело какво се е случило, защото водата била твърде тъмна и мътна. Що се отнася до баща му, той изчезнал безследно.

Извадих мобилния си телефон и набрах номера на доктор Гу Уън Куи – мой стар другар от армията, който сега работеше в Института по инфекциозни заболявания към Чунцинския университет¹. Дватамата си разменихме дежурните любезности, след което обсъдихме собственото си здраве и здравето на внуците ни, както бе прието. Тогава му разказах за странната зараза и изслушах шеговитите му забележки по повод селската хигиена. Насилих се да се засмея, ала същевременно изтъкнах, че според личното ми мнение случаят наистина е сериозен. С известна не-

¹ Институт по инфекциозни и паразитни заболявания към филиала на Първа болница, Чунцински медицински университет. – Б.а.

охота той ме попита за симптомите. Описах всичко: ухапванията, треската, момчето, ръката му... и чертите на лицето му внезапно се изопнаха. От усмивката му нямаше и следа.

Помоли ме да му покажа заразените. Върнах се при пациентите и обърнах камерата на телефона към всеки от тях. Гу Уън Куи пожела да ги разгледа по-отблизо, ето защо приближих апарата до раните им. Когато отново погледнах към екрана, установих, че вече нямаме видео-комуникация, а само аудио-връзка.

– Остани там, където си – достигна до мен далечният му глас. – Запиши имената на всички, които са имали контакти с болния. Завържи онези, които вече са инфектирани. Ако някой от тях е изпаднал в кома, сложи го да легне в изолирано помещение и залости добре всички изходи.

Гу Уън Куи говореше спокойно и безизразно като робот, сякаш беше репетираше предварително или четеше вече написан текст.

– Имаш ли оръжие? – попита ме той.

– Не, защо? – възкликнах учудено аз.

Ала вместо да ми отговори, Гу Уън Куи се върна към равнодушния си тон и обеща отново да ми позвъни. Каза, че трябва да се свърже с този и онзи, а след няколко часа ще мога да очаквам „подкрепление“.

Въпросното подкрепление пристигна след по-малко от час – петдесетина мъже с големи армейски хеликоптери Z-8A¹, всичките го един в защитни облекла срещу биологична опасност. Представиха се като служители от Министерството на здравеопазването. Не знам кого се опитваха да заблудят. По арогантните им жестове и безцеремонното, заплашително държание и най-невежият селяк щеше да разпознае Гуанбу².

Първата им цел беше залата за събрания. Пациентите, които лежах там, бяха изнесени на носилки; ръцете им бяха оковани с белезници, а устите им – запушени. После отидоха на другия край

¹ Това всъщност е френският многоцелеви вертолет SA.321 „Super-Frelon“ („Супер-Стършел“), който се произвежда по лиценз в Китай под названието Z-8A. – Б.пр.

² „Гуокиа Анкуан Бу“ – довоенното Министерство за държавна сигурност – Б.а.

на селото за момчето. Изнесоха го в чувал за трупове. Майка му все още виеше до небесата, когато я извикаха заедно с останалите жители за „медицински преглед“. Записаха имената на всички и им взеха кръв за изследвания.

Един след друг селяните биваха събличани съвсем голи и фотографирани. Последен дойде редът на една съсухрена старица. Тя имаше мършаво, костеливо тяло, осеяно с хиляди бръчки лице и малки стъпала, които навярно са били пристягани в детството ѝ¹. Тя размахва възлестия си юмрук към „лекарите“:

– Така ви се пада! – изкрещя жената. – Това е възмездие за Фенгу!

Старицата имаше предвид Града на призраците, където имаше множество храмове и светилища, посветени на духовете от подземния свят. Също като Стар Дачан, и Фенгу нямаше късмет, защото се бе оказал препятствие по пътя към следващата Голяма Крачка Напред. Селището бе евакуирано, после разрушено и накрая – напълно наводнено. Лично аз никога не бях страдал от суеверия и не си позволявах да попадам под въздействието на „опиума за народите“². Все пак съм лекар, човек на науката, и вярвам само в онова, което мога да пипна и видя. В моите очи Фенгу си беше чисто и просто евтин, кичозен капан за туристи. Естествено, гумите на тази дърта вещица нямаха никакъв ефект върху мен, ала тонът и гневът ѝ бяха нещо съвсем друго... Каквото и да си говорим, тя беше зърнала отблизо много беди през живота си: военните диктатури, японската окупация, безумният кошмар на „Културната революция“... Жената явно усещаше, че се задава поредната катастрофа, макар и да не притежаваше достатъчно знания, за да проумее същността ѝ.

Що се отнася до моя колега доктор Гу Уън Куи, той разбираше всичко твърде добре. Дори бе рискувал собствената си глава, за да ме предупреди и да спечели малко време, през което да позвъ-

¹ Става дума за хилядолетната китайска практика стъпалата на малките момиченца да се омотават в стегнати превръзки, което пречи на нормалния им растеж и води до деформиране. Ходилата остават малки и нефункционални, с атрофирани мускули, уязвими към инфекции и парализи. – Б.пр.

² Алюзия към популярното твърдение на Карл Маркс, че религията е *опиум за народите*. – Б.пр.

ни и може би да предупреди и други хора, преди да пристигнат онези от „Министерството на здравеопазването“. Имаше нещо в казаното от него... една фраза, която не беше използвал от дълги години, от времената на „малките“ погранични конфликти със Съветския съюз. Това беше през далечната 1969-а. Намирахме се в окопите от нашата страна на река Усури, на по-малко от километър надолу по течението от Чън Бао. Руснаците се готвеха да си възвърнат завоювания от нас остров и тежката им артилерия громеше нашите войски.

Двамата с Гу се опитвахме да извадим шрапнел от корема на един войник, на възраст малко по-млад от нас. Червата на младия мъж бяха разкъсани и медицинските ни престилки бяха целите в кръв и изпражнения. На всеки седем секунди до нас експлодираше снаряд и се налагаше да закриваме раната от сипещата се пръст със собствените си тела. През цялото това време слушахме как клетникът тихо стене и зове майка си. Естествено, долавяха се и други гласове, които ехтяха от непрогледния мрак отвъд входа на нашия бункер; отчаяни, зли гласове, които не биваше да се чуват от тази страна на реката. Отвън стояха на пост двама пехотинци. Единият извика: „Спецназ!“ и тутакси започна да стреля в тъмнината. Разнесоха се и други изстрели – свои ли, чужди ли, нямаше как да се разбере...

Тътенът на поредния снаряд разтърси нощта и ние отново се приведохме над умиращия войник. Лицето на Гу Уън Куи се намираше на няколко сантиметра от моето. По челото му се лееше пот. Дори на слабата светлина от единствения парафинов фенер виждах колко е пребледнял и как трепери. Другарят ми погледна първо към ранения младеж, после към вратата и накрая към мен. И ненадейно промълви:

– Не се тревожи, всичко ще бъде наред.

Длъжен съм да отбележа, че това го казваше човек, когото никои от познатите му не би нарекъл оптимист. Гу Уън Куи беше един вечно мрънкаш, начумерен невротик. Ако го заболяше глава, той подозираше, че има тумор на главния мозък, а завалеше ли гъжд, мигом заявяваше, че тази година реколта няма да видим. Аз обаче си давах сметка, че това е неговият начин да контролира ситуацията, понеже по този начин винаги беше на една крачка пред опасността. И ето че в този на-

прегнат миг, когато реалността изглеждаше несравнимо по-ужасна от фаталистичните му пророчества, на колелата ми не му оставаше нищо друго, освен да предприеме абсолютно противоположния подход.

– Не се тревожи, всичко ще бъде наред.

За първи път пророчеството му се сбъдваше. Руснаците така и не успяха да форсират реката, а ние дори успяхме да спасим живота на пациента си.

След тази случка в продължение на много години аз често го гразнех с въпроса в каква ли каша трябва да попадне, за да зърне светъл лъч. А Гу винаги ми отвърщаше, че следващия път трябва да му се случи нещо още по-лошо. Е, вече бяхме остарели и ето че най-накрая бяхме сполетени от въпросното „още по-лошо“ нещо. Разбрах го веднага след въпроса му дали съм въоръжен.

– Не, защо? – учудих се аз.

Гу Уън Куи помълча известно време; очевидно ни подслушваха.

– Не се тревожи – изрече той, – всичко ще бъде наред.

Точно в този миг осъзнах, че странното заболяване не е изолиран случай. Прекъснах разговора и тутакси позвъних на дъщеря си в Гуанчжоу.

Съпругът ѝ работеше в „Чайна Телеком“ и всеки месец прекарваше поне седмица в командировки зад граница. Намекнах ѝ, че този път не би било зле да заминат заедно, като вземат и внучката ми със себе си. И да не бързат да се връщат. Нямах време за обяснения; връзката се разпадна в момента, в който се появи първият хеликоптер. Последното, което успях да кажа на дъщеря си, беше:

– Не се тревожи, всичко ще бъде наред.

(Впоследствие Гуан Дзиншу бива арестуван по заповед на китайското Министерство на държавната сигурност. Хвърлят го в затвора, без да му предявят никакви официални обвинения. Когато най-сетне му се удава възможност да избяга, епидемията вече била разпространена извън границите на Китайската народна република.)

Лхаса, Тибетска народна република

(Най-гъсто населеният град в света все още не може да си поеме дъх от всеобщите избори, които се състояха миналата седмица. Социалдемократите тотално разгромиха партията на ламите¹ и уличните празненства не секват. Срегнах се с Нури Телевалди в едно претърпкано кафе, чиито маси бяха разположени на самия тротоар. И двамата трябваше да крещим, за да се чуваме един друг на фона на невъобразимата еуфорична глъчка.)

Преди избухването на епидемията прехвърлянето на бежанци по суша не беше широко разпространено. Твърде много пари отиваха за изготвяне на паспорти, фалшиви туристически автобуси, както и за уреждането на необходимите контакти и обезпечаването на сигурността от другата страна на границата. По онова време за привлекателни дестинации се считаха единствено Тайланд и Мианмар². От Кашъ, където живеях тогава, имаше само една възможност за бягство извън страната – в бившите съветски републики. Обаче никой не искаше да ходи там, ето защо в началото не бях „шътоу“³. Наместо това се занимавах с контрабанда – суров опиум, необработени гуаманти, момичета, момчета и всякакви други ценности от примитивните страни, които се опитват да минат за държави. Епидемията обаче промени всичко това. Изведнъж заваляха поръчки – и то не само от страна на „лиудун жънкоу“⁴, но и, както казвате вие, от хората „с положение“. Към мен се обръщаха градски специалисти, частни земевладелци, дори правителствени чиновници от по-ниските етажи... Дето се вика, хора, които имат какво да губят. Изобщо не им пукаше къде ще отидат, просто искаха да се махнат оттук.

¹ „Лама“ е тибетски термин, използван за духовен учител, който преподава ученията на Буда, най-вече Ваджраяна, както и местната добудистка традиция. Думата „лама“ означава „най-висш принцип“; съответства на санскритското понятие „гуру“. – Б.пр.

² Настоящото название на Бирма. – Б.пр.

³ Шътоу – букв. „змийска глава“; човек, незаконно превозващ „ренше“ („човешки змии“) или бежанци. – Б.а.

⁴ „Лиудун жънкоу“ – китайското название на неквалифицираните, често бездомни работници. – Б.а.

Вие знаехте ли от какво точно бягат?

Носеха се най-различни слухове. Даже се говореше за епидемия някъде из Кашъ... Правителството на бърза ръка затвори устите на приказливите. Ние обаче се досетихме, че нещо не е съвсем наред...

Правителството не се ли опита да ви спре?

Официално – да. Увеличиха наказанията за нелегални превози и засилиха пограничния контрол. Дори екзекутираха публично неколцина шътоу – ей тъй, за назидание... И ако човек не знае как стоят нещата в действителност – ако не ги види от нашия ъгъл, така да се каже, – като нищо ще сметне тия мерки за ефективни.

Твърдите, че не са били ефективни, така ли?

Твърдя, че благодарение на мен доста народ забогатя. Граничари, бюрократи, ченгелта, че даже и кметът... Приказни времена бяха – най-добрият начин да почетеш паметта на Мао беше възможността да видиш лика му на възможно най-много банкноти от по сто юана!

Значи бизнесът ви е вървял доста добре...

В Кашъ настана истински бум на нелегалните прехвърляния. През града минаваха деветдесет процента, ако не и повече, от целия човекопоток на Запад, с изключение на една съвсем малка част, които заминаваха по въздух.

Самолетни полети?

Съвсем малко. Лично на мен рядко ми попадаха подобни поръчки, като се изключат няколкото товарни рейса за Казахстан или Русия от дъжд на вятър... Но това бяха дреболии. Не беше като на изток – от Гуангун или Цзянсу примерно всяка неделя излитаха хиляди хора.

Можете ли да сте по-конкретен?

В източните провинции незаконните превози на хора по въздуха за нула време се превърнаха в изключително доходоносен бизнес. Клиентите бяха доста богати – от ония, които могат да си позволят да резервират пакетни туристически услуги и визи първа класа. Те слизаха от самолета в Лондон или Рим, а някои и в Сан Франциско, където се настаняваха в хотелите си, излизаха да разгледат местните забележителности или просто се изгубваха

сред тълпите. Печалбите бяха супер тлъсти. Винаги съм искал да пробия във въздушния бизнес, там бяха големите пари...

Ами заразените? Нямахте ли опасност да бъдат разкрити?

Това вече се случи по-нататък, след рейс 575. В самото начало на самолетите не се качваха толкова много заразени. А ако се качваха, то бяха хора в ранните стадии на болестта. А и онези щтоу, които се занимаваха с въздушния транспорт, бяха извънредно предпазливи. Само да забележат симптомите на инфекцията, за нищо на света няма да те доближат, колкото и мангизи да им предложиш. Не бяха глупаци и пазеха бизнеса си. В нашия бранш си има едно златно правило: по-лесно е да изпързалиш чуждестранния служител от имиграционните власти, отколкото местния щтоу. Трябваше да изглеждаш и да се държиш като съвършено здрав човек, но дори и тогава си беше безумна надпревара с времето. Преди рейс 575 бях чувал за една двойка – преуспяващ бизнесмен и съпругата му. Него го ухапват, значи – но раната не е сериозна, не е засегнат нито един от големите кръвоносни съдове... Сигурен съм, че човекът се е надявал да намери някакво лекарство на запад, също като повечето от инфектираните... И тъкмо когато се настаняват в парижкия си хотел, онзи започва да припада. Жена му искала да извика лекар, но мъжът ѝ забранил. Страхувал се, че ще ги екстрадират обратно. Накрая заповядал на жена си да го разреже и да си тръгне още сега, преди да е изпаднал в кома. Казват, че тя го послушала. В продължение на цели два дни персоналът на хотела не обръщал внимание на стенанията и шума от стаята с табелката „МОЛЯ, НЕ БЕЗПОКОЙТЕ!“, обаче в крайна сметка решили да разбият вратата. Не съм сигурен дали епидемията в Париж е тръгнала от този тип, но нищо чудно и така да е станало.

Казвате, че не са извикали лекар от страх, че ще ги екстрадират обратно. Как тогава са възнамерявали да открият лекарство за болестта на запад?

Май не разбирате душата на бежанеца, а? Виждате, тези хора са били отчаяни. Били са приклучени между две злини – от едната страна е болестта, а от другата – собственото им правителство, което се стреми да събере и да „лекува“ заразените. Ако ваш близък – примерно съпругата ви, детето ви или някой родственик – се зарази, а вие смятате, че има

надежда, макар и съвсем слаба, да бъде изцелен в чужбина, нима нямаше да направите всичко възможно, за да го отведете там? Щяхте ли да се откажете и да захвърлите последния си шанс?

Споменахте, че жената на инфектирания, заедно с други ренше, се изгубила в тълпата...

Винаги става така, дори и преди широкото разпространение на епидемията... Някой отсяда при роднини, друг при приятели... Голяма част от по-бедните пък се налага да отработят своя бао¹ към местната китайска мафия. Повечето обаче буквално изчезват в търбуха на съответната страна.

Сред утайката на обществото, така ли?

Наричайте го както искате. Къде ще се скриеш по-добре, ако не сред онези членове на обществото, чието съществуване никой не иска да признае? А и как иначе да си обясним факта, че толкова много епидемии в страните от първия свят водят началото си именно от гетата?

Чувал съм, че мнозина шътоу съзнателно са разпространявали митове за чудоейни изцеления в други страни...

Да, имаше такива.

А вие?

(Пауза.)

Не.

(Отново пауза.)

Как се отрази случаят с рейс 575 върху прехвърлянето на бежанци по въздуха?

Затегнаха ограниченията, но само в някои държави. Онези шътоу, които се занимаваха с въздушния транспорт, се отличаваха не само с предпазливост, но и с находчивост. Обичаха да казват: „Във всяка богаташка къща има и вход за прислугата.“

¹ Бао – гълъзът, който много бежанци си навличат по време на транспортирането си. – Б.а.